

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ЄВРОПЕСЬКИЙ ДОСВІД

Ольга Гайдук, к.пед.н.

Інститут професійної освіти НАПН України
м. Київ, Україна

Метою дослідження є з'ясування впливу сталого розвитку на професійну освіту Німеччини.

Комісія Брундтланд, також відома як Всесвітня комісія з навколишнього середовища та розвитку, в 1987 році опублікувала звіт «Наше спільне майбутнє», в якому вперше було сформульовано та визначено концепцію сталого розвитку. Цей звіт стимулював всесвітній дискурс з високим рівнем суспільної уваги до теми сталого розвитку, що з кожним днем набуває важливішого значення. Німецьку версію звіту опублікував тодішній міністр науки Фолькер Гауфф (Volker Hauff). Визначення сталого розвитку, сформульоване в ньому, підкреслює, перш за все, значення відповідальності перед майбутніми поколіннями: «розвиток, що забезпечує потреби сьогодення, не ризикуючи, що майбутні покоління не зможуть задовольнити власні потреби» (Hauff, 1987). Йдеться також не лише про захист навколишнього середовища та клімату, але й про врахування економічних та соціальних чинників. Для професійного навчання це означає, що майбутнім робітникам необхідно набути таких компетентностей, що даватимуть їм змогу включати в свою професійну діяльність чинники сталого розвитку і, по можливості, відповідно організовувати свою роботу, навіть після завершення навчання.

Німецькі науковці підкреслюють (Melzig, 2022), що тема «сталого розвитку в професії» стосується не лише так званих «зелених робочих місць (професій)». Залежно від джерела, вона часто належить як до професій у сільському або лісовому господарстві, так і до професій, що зокрема пов'язані з відновлюваними джерелами енергії, або здійснюють роботу з виробництва чи встановлення вітрових турбін і сонячних панелей. Професійна освіта та навчання, однак, йде на один крок далі і надає безліч прикладів того, як кожна професія може відповідати чинникам сталого розвитку. Зокрема, у харчовій промисловості можна зменшувати кількість пластику у пакуванні при виробництві. У роздрібній торгівлі пропонувати більш екологічні продукти та консультувати клієнтів щодо даної

теми. Транспортним компаніям можна обирати маршрути, що зменшують витрати пального, і відповідно, викиди двоокису вуглецю. У туристичній галузі готелі можуть пропонувати гостям харчування, спираючись на ідеї сталого розвитку та використовувати екологічні засоби для прибирання, деякі з них вже створили сади для вирощування власних фруктів і овочів, що сприятиме розвитку біорізноманіття.

Спільне прийняття рішень, справедливі умови праці та інші аспекти «соціальної стабільності» є ще одними прикладами використання принципів сталого розвитку, що також важливі для майбутніх робітників будь-якої професії.

З огляду на свою складність та задля врахування екологічних, соціальних та економічних аспектів, здійснення сталого розвитку потребує міждисциплінарних підходів, які активно залучають науку, політику та практику (Slopinski та ін, 2020). Тому освіта набуває особливого значення для забезпечення та реалізації сталого розвитку. Вона також відіграє ключову роль у Порядку денному Організації Об'єднаних Націй на період до 2030 року і, на загальну думку, має важливе значення для досягнення 17 цілей сталого розвитку (UNESCO, 2020). Федеральне міністерство освіти та наукових досліджень (BMBWF) започаткувало у Німеччині процес в рамках Всесвітньої програми дій ЮНЕСКО «Освіта для сталого розвитку» (ОСР) (Bildung für nachhaltige Entwicklung – BNE) з метою закріпити ОСР у всіх сферах освіти. Для його реалізації у професійному навчанні, федеральний Інститут професійної освіти і навчання (Bundesinstitut für Berufsbildung – BIBB) використовує кошти BMBWF для підтримки спільних проєктів у рамках наукового моніторингу пілотних проєктів «Професійне навчання для сталого розвитку» (Berufsbildung für nachhaltige Entwicklung – BBNE). Фінансування пілотних проєктів та супутніх їм наукових досліджень визначено як завдання федерального Інституту професійної освіти і навчання (BIBB) у Законі про професійне навчання (BBiG).

У професійному навчанні та підвищенні кваліфікації (Weiterbildung) сталий розвиток означає усвідомлення та відповідальність за соціальну справедливість та захист навколишнього середовища з урахуванням економічних інтересів компанії. Усі зацікавлені сторони компанії можуть взяти на себе відповідальність за впровадження сталого розвитку у професійну діяльність – від керівників і співробітників, до учнів. Для

цього є важливими знання щодо можливостей альтернативного використання різних варіантів дій та критеріїв вибору цих дій в контексті сталого розвитку.

Пілотні проекти «Професійного навчання для сталого розвитку» (BBNE) роблять свій внесок, розвиваючи і вдосконалюючи практику професійної освіти у Німеччині. Його мета – розробити та протестувати інновації сталого розвитку для професійного навчання всередині компанії та підготувати до їх поширення такого досвіду. Пілотні проекти BBNE здійснюються – як зазначено вище – у взаємодії політики, науки та практики. Останнє має важливе значення для здійснення керівного принципу сталого розвитку, оскільки таке співробітництво вимагає участі різних зацікавлених сторін. Неодмінним аспектом пілотних проектів BBNE є співпраця з компаніями, які беруть участь як практичні партнери у розробці та випробуванні інновацій, а також зі стратегічними партнерами, такими, як асоціації чи профспілки. Участь стратегічних партнерів від початку пілотних проектів BBNE виявилася вирішальною для подальшого успішного розповсюдження їхніх результатів (Fernández Caruncho et al., 2020).

З 2010 до 2013 року BIBB профінансував шість пілотних проектів у рамках Професійного навчання для сталого розвитку. На підґрунті їхніх результатів з 2015 року було профінансовано ще вісімнадцять спільних пілотних проектів BBNE. Їхнє фінансування було розділено на три напрямки. Перший напрямок був спрямований на розробку навчальних та кваліфікаційних концепцій сталого розвитку у комерційних професіях, у той час як другий напрямок стосувався створення таких міст навчання у професійних навчальних закладах, що відповідають принципам сталого розвитку. Третій напрямок, що тривав з 2018 по 2021 рік, спрямований на розвиток компетентностей сталого розвитку у професіях сфери торгівлі продуктами харчування та харчової промисловості (Кулалаєва, & Гайдук, 2022). Науковий контроль за фінансуванням пілотних проектів BBNE здійснюється на рівні програми. Метою є структурно зафіксувати сталий розвиток у галузі професійної освіти.

Консультативна рада програми підтримує пріоритетне завдання фінансування професійної підготовки для сталого розвитку у BIBB. Членами Консультативної ради є експерти з BBNE – науковці, практики та соціальні партнери. Призначення Консультативної ради програми має на меті посилення якості та впливу пілотних проектів BBNE.

Фундаментальність пілотних проєктів BBNE полягає у співпраці з більш ніж 220 компаніями, професійними школами і міжвиробничими центрами професійного навчання, а також з понад 80 палатами, асоціаціями та профспілками. Було розроблено, випробувано та оцінено на практиці різні курси підвищення кваліфікації, кваліфікаційні програми та навчально-методичні матеріали. До початку 2023 року було профінансовано ще шість пілотних проєктів BBNE, увага яких зосереджувалась на подальшому успішному поширенню їхніх результатів для навчального персоналу. Наразі плануються нові великі ініціативи та фінансування.

Ключові слова: сталий розвиток, освіта для сталого розвитку, професійна освіта.

Література

- Кулалаєва, Н., & Гайдук, О. (2022). Модель формування у майбутніх фахівців професійної компетентності, орієнтованої на сталий розвиток. *Professional Pedagogics*, 2(25), 23–31. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2022.25.23-31>
- Ferández Caruncho, V., Kastrup, J., & Nölle-Krug, M. (2020). Berufsbildung für eine nachhaltige Entwicklung in Berufen des Lebensmittelhandwerks und der Lebensmittelindustrie – Beiträge des BIBB-Modellversuchsschwerpunkts zum nachhaltigen Wirtschaften. http://www.bwpat.de/spezial17/fernandez_kastrup_noelle-krug_spezial17.pdf
- Hauff, Volker. (1987). *Unsere gemeinsame Zukunft. Der Brundtland-Bericht der Weltkommission für Umwelt und Entwicklung*. Greven: Eggenkamp.
- Melzig, Christian (2022). Berufsbildung für nachhaltige Entwicklung. Was ist das und wie kann sie gelingen? <https://www.ueberaus.de/www/berufsbildung-fuer-nachhaltige-entwicklung.php>
- Slopinski, A., Panschar, M., Berding, F., Rebmann, K. (2020). Nachhaltiges Wirtschaften zwischen Gesellschaft, Ökonomie und Bildung – Ergebnisse eines transdisziplinären Projekts. https://www.bwpat.de/spezial17/slopinski_et_al_spezial17.pdf
- UNESCO. (2020). *Education for sustainable development: a roadmap*. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374802.locale=en>